

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ, КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВА

КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної
та навчальної роботи

О. Жильцов

« 30 » жовтня 2025

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ.
МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ МОВОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН У ЗВО**

для студентів

спеціальностей	029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа
	035 Філологія
спеціалізації	035.01 Українська мова та література
рівня вищої освіти	другого (магістерського)
освітньої програми	035/029.00.01 Біографістика і текстологія

Київ – 2025

Розробники:

Караман С. О., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри української мови Київського столичного університету імені Бориса Грінченка;

Караман О. В., кандидат педагогічних наук, професор, професор кафедри української мови Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Викладачі:

Караман С. О., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри української мови Київського столичного університету імені Бориса Грінченка;

Караман О.В., кандидат педагогічних наук, професор, професор кафедри української мови Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Протокол № 2 від 27.01.2025

Завідувач кафедри

(підпис)

(Михайло ВІНТОНІВ)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми 035/029.00.01 Біографістика і текстологія

29.01.2025

Гарант освітньої програми

Роман КОЗЛОВ

Робочу програму перевірено
30.01.2025

Заступник декана факультету української філології, культури і мистецтва з науково-методичної та навчальної роботи

(Світлана Горобець)

Пролонговано:

на 20___/20___ н.р. _____ (_____) (ПІБ). «___» 20___ р., протокол № ___
(підпис)

на 20___/20___ н.р. _____ (_____) (ПІБ). «___» 20___ р., протокол № ___
(підпис)

на 20___/20___ н.р. _____ (_____) (ПІБ). «___» 20___ р., протокол № ___
(підпис)

на 20___/20___ н.р. _____ (_____) (ПІБ). «___» 20___ р., протокол № ___
(підпис)

1. Опис навчальної дисципліни «Методика викладання у вищій школі»

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	3/ 90	
Курс	I	
Семестр	2	-
Обсяг кредитів	3	-
Обсяг годин, в тому числі:	90	-
Аудиторні	24	-
Модульний контроль	6	-
Самостійна робота	60	-
Форма семестрового контролю	залік	

Змістовий модуль: «Методика викладання мовознавчих дисциплін у ЗВО»

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	1/ 30	
Курс	I	
Семестр	2	-
Обсяг кредитів	1	-
Обсяг годин, в тому числі:	30	-
Аудиторні	24	-
Модульний контроль	8	-
Семестровий контроль	2	-
Самостійна робота	20	-
Форма семестрового контролю	Залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою курсу є надання магістрантам необхідної теоретико-методичної підготовки в галузі викладання мовознавчих дисциплін, що є важливою умовою майбутньої професійної діяльності; адаптація магістрантів до успішного проходження практики, що сприяє закріпленню теоретичних знань і формуванню їхньої професійної компетентності.

Сучасний викладач вищої школи повинен добре знати зміст і систему роботи з мовознавчих дисциплін у закладах вищої освіти, усвідомлювати й реалізувати освітній потенціал дисципліни, знати основні методичні прийоми навчальної роботи, правила організації самостійної роботи студентів, особливості залучення студентів до науково-дослідницької діяльності, вимоги до контролю рівнів сформованості компетентностей магістрантів. Крім того, майбутній викладач повинен бути добре обізнаним з провідними напрямками розвитку методики як науки, дослідженнями останніх десятиліть, бачити проблеми, що не знайшли належного розв'язання.

Робота з методики викладання мовознавчих дисциплін у закладах вищої освіти має корелюватися з курсами психології, педагогіки, мовознавчих дисциплін, методиками вивчення української мови в школі.

Оскільки курс з «Методики викладання мовознавчих дисциплін» менш розроблений, ніж шкільний, недостатньо дослідженим є характер реалізації законів навчання в умовах вищої школи, до цього часу актуальною залишається проблема визначення змісту й структури курсу методики викладання мовознавчих дисциплін.

Освітній процес у закладах вищої освіти містить три складники – викладання (педагогічна діяльність викладача і навчання студентів); самостійна робота студентів та система контролю. Програмою передбачено опрацювання теоретичного матеріалу, виконання системи вправ і завдань відповідно до запропонованого плану, завдань для самостійної роботи.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми магістранти повинні:

знати :

- про внесок провідних учених у теорію та практику навчання мовознавчих дисциплін у закладах вищої освіти;
- принципи навчання, їх специфіку; основні класифікації форм, методів, прийомів і засобів навчання;
- прогнозування технологічних тенденцій в освіті, суть понять „технологія”, „освітня технологія”, „педагогічна технологія” та їх класифікації;

уміти:

- створити план-проспект підготовки до лекції, семінару: добір джерел, укладання бібліографічного покажчика, вибір способів опрацювання літератури;
- складати план-конспект кожного типу лекції, практичного, семінарського заняття;

- добирати найбільш ефективні методи, прийоми і засоби навчання відповідно до теми і мети заняття;
- розуміти суть і значення, види й особливості навчальної практики студентів;
- організовувати самостійну роботу і контроль за самостійною роботою студентів;
- планувати й реалізовувати науково-дослідницьку діяльність студентів.

Під час семінарських, практичних занять, індивідуальної навчально-дослідницької та самостійної роботи майбутні фахівці в галузі філології (українська мова та література), **набувають таких програмних компетентностей:**

Загальні компетентності

ЗК-2 Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК-3 Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК-4 Здатність мотивувати людей, рухатись до спільної мети, працювати в команді та автономно.

ЗК-5 Здатність оцінювати та забезпечувати якість проведення досліджень, бути критичним і самокритичним.

Фахові компетентності

ФК-13 Усвідомлення ролі експресивних, емоційних, логічних засобів мови для досягнення запланованого прагматичного результату.

ФК-15 Володіння науково-методичними засадами навчання та інноваційними підходами до фахової підготовки інформаційних фахівців і філологів; планування власної науково-педагогічної діяльності.

3. Результати навчання за дисципліною

Опанувавши дисципліну «Методика викладання мовознавчих дисциплін у ЗВО», магістранти повинні мати такі **програмні результати навчання:**

РН-2 Упевнено володіти державною та іноземною мовами для реалізації письмової та усної комунікації та досягнення запланованого прагматичного результату, зокрема в ситуаціях професійного й наукового спілкування; використовувати прикладні соціокомунікативні технології для ефективного спілкування на професійному, науковому і соціальному рівнях на засадах толерантності, діалогу і співробітництва; презентувати результати досліджень державною та іноземною мовами.

РН-3 Знаходити оптимальні шляхи ефективної взаємодії у професійному колективі та з представниками інших професійних груп різного рівня.

РН-5 Застосовувати сучасні методики і технології, зокрема інформаційні, для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості дослідження в предметній області.

РН-11 Створювати, аналізувати, інтерпретувати і редагувати тексти різних стилів і жанрів.

РН-14 Дотримуватися правил академічної доброчесності.

РН-17 Оцінювати й критично аналізувати соціально, особистісно та професійно значущі проблеми й пропонувати шляхи їх вирішення у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування.

РН-19 Застосовувати знання основ педагогіки і психології, інноваційні методики викладання фахових дисциплін у закладах вищої освіти.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

№ п/п	Назва змістових модулів, тем	Розподіл годин між видами робіт					
		Разом	Аудиторні				Самостійна робота
			Лекцій	Практичних	Лабораторних	Індивідуальних	
Змістовий модуль І. ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ СТУДІЇ З МОВОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН							
1.	Методика навчання мовознавчих дисциплін як наука і навчальна дисципліна.	7	2				5
2.	Історія розвитку методики навчання мовознавчих дисциплін у вищій школі	7		2			5
	Разом	14	2	2			10
Змістовий модуль ІІ. ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ СТРАТЕГІЇ НАВЧАННЯ МОВОЗНАЧИХ ДИСЦИПЛІН У ВНЗ							
3.	Організація навчального (освітнього) процесу в умовах сучасного закладу вищої освіти	7	2				5
4.	Новітні педагогічні технології	7		2			5
	Разом	14	2	2			10
	Модульна контрольна робота	2					
Усього		30	4	4			20

5. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ СТУДІЇ З МОВОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН

Тема 1. Методика викладання мовознавчих дисциплін як наука і навчальна дисципліна

Загальні питання методики викладання мовознавчих дисциплін як галузі сучасної педагогічної науки. Об'єкт, предмет методики викладання мовознавчих дисциплін у вищих навчальних закладах. Закономірності, принципи методики викладання мовознавчих дисциплін у вищих навчальних закладах. Зв'язок методики викладання мовознавчих дисциплін із суміжними науками. Зміст і структура курсу. Методи наукового дослідження.

Методика навчання мовознавчих дисциплін у вищих освітніх закладах – це педагогічна прикладна наука, що має свій предмет, завдання й методи дослідження.

Метою курсу є з'ясування загальних і специфічних питань лінгводидактики й методики навчання мовознавчих дисциплін у підготовці студентів на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр».

До завдань методики навчання мовознавчих дисциплін у закладах вищої освіти належать: формування уявлень магістрантів про систему мовознавчих дисциплін, що опановують студенти; визначення мети й завдань навчання мовознавчих дисциплін; визначення змісту навчання; розроблення навчальних робочих програм, підручників, методичних посібників; вибір та оптимізація методів, прийомів навчання, адекватних змісту; добір ефективних засобів навчання; визначення критеріїв оцінювання знань, сформованості вмінь і навичок, компетентностей студентів. Важливим завданням викладачів закладів вищої освіти є розвиток уявлень студентів про філологію як галузь, що динамічно розвивається, формування фахової компетентності майбутнього філолога, ціннісних орієнтацій мовної особистості.

Сучасний викладач мовознавчих дисциплін має ґрунтовно володіти нормами літературної мови, бути обізнаним зі змістом і системою роботи з дисциплін мовознавчого циклу в закладах вищої освіти, освітнім потенціалом мовознавчих дисциплін, тенденціями розвитку сучасних дисциплін мовознавчого та педагогічного циклів.

Тема 2. Історія розвитку методики викладання мовознавчих дисциплін у вищій школі

Основні етапи становлення й розвитку методики викладання мовознавчих дисциплін у закладах вищої освіти. Особливості становлення й розвитку методики викладання мовознавчих дисциплін у вищій школі наприкінці XIX-30-рр. та початку XX століття. Розвиток методики викладання мовознавчих дисциплін у 40 – 60-і роки XX століття. Розвиток методики викладання мовознавчих дисциплін у

70–90-і рр. XX століття. Внесок в українську педагогічну науку К. Ушинського, В. Сухомлинського, С. Чавдарова, Г. Ващенко, І.Олійника, О. Біляєва. Розвиток методики викладання мовознавчих дисциплін у вищих навчальних закладах на сучасному етапі.

Методика навчання мовознавчих дисциплін – відносно молода наука, що почала розвиватися наприкінці XX століття. Оптимізації шляхів підготовки сучасного викладача закладів вищої освіти сприяє усвідомлення значущості наукового доробку педагогів і філологів дев'ятнадцятого століття (Ф. Буслаєва, В. Острогорського, О. Потебні, І. Срезневського, К. Ушинського та ін.), двадцятого століття (О. Біляєва, І.Олійника, В.Мельничайка, Н. Гуйванюк, В. Ужченка, К. Шульжука та ін.). Цікавим і корисним для магістрантів є досвід роботи викладачів провідних закладів вищої освіти України – наших сучасників.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ СТРАТЕГІЇ НАВЧАННЯ МОВОЗНАЧИХ ДИСЦИПЛІН У ЗВО

Тема 3. Організація освітнього) процесу в умовах сучасного закладу вищої освіти

Особливості організації освітнього процесу. Навчальний план як документ, що визначає графік освітнього процесу, перелік, послідовність та час вивчення навчальних дисциплін, форми навчальних занять та терміни їх проведення, а також форми проведення підсумкового контролю. Призначення навчальних програм з мовознавчих дисциплін, особливості їх побудови. Аналіз змісту навчальних планів, програм, підручників, посібників.

Навчально-методичне забезпечення повинно мати комплексний характер та сприяти засвоєнню навчальної дисципліни (курсу) на рівні освітнього стандарту. Викладачі розробляють та систематично оновлюють навчально-методичні комплекси, які відповідають вимогам компетентнісного підходу до результатів навчання. Перелік документів визначається Положенням про організацію освітнього процесу.

Зміст освіти визначають освітньо-професійна програма (ОПП) підготовки фахівців, освітньо-кваліфікаційна характеристика (ОКХ), навчальні програми дисциплін, інші нормативні документи. Зміст відображено в підручниках, посібниках, методичних матеріалах та інших засобах навчання.

Тема 4. Новітні педагогічні технології

Понятійні ознаки дефініції «технологія». Сучасні педагогічні технології. Класифікації технологій. Сутність і основні категорії проблемного навчання. Модульно-рейтингова система навчання. Особливості використання педагогічних технологій у системі професійної підготовки майбутнього філолога.

Проблема інноваційних технологій підготовки фахівців у вищій школі – одна з провідних у сучасній методиці. Вона є об'єктом дослідження багатьох сучасних

українських і зарубіжних педагогів, психологів, методистів (З.Бакум, Н. Голуб, О.Горошкіна, С.Караман, О.Караман, О.Кучерук, О.Копусь, О. Кучерявий, І. Лернер, Л.Овсієнко, С.Омельчук, Н. Остапенко, І. Підласий, О. Пехота, О. Пометун, В. Рибалка, Т. Симоненко, С. Сисоєва, А. Хуторський, П. Юцявичене та ін.).

Слово «технологія» грецького походження й означає «знання про майстерність». О. Пометун зазначає, що педагогічна технологія дає відповідь на запитання *як, якими (методами, прийомами, засобами)* досягти поставленої мети, установлюючи порядок використання різноманітних моделей навчання.

Словник іншомовних слів визначає технологію як сукупність способів переробки матеріалів, виготовлення виробів, надання послуг; процеси, що супроводять ці види робіт.

Термін «технологія» раніше пов'язували з виробничою сферою, її розглядали як сукупність методів обробки, виготовлення, зміни стану, властивостей, форми матеріалу, що застосовуються у процесі виробництва продукції. Як свідчить аналіз фахової літератури, будь-яка технологія засновується на ґрунтовному знанні механізму процесу виготовлення і практично ігнорує чинник особистості працівника в реалізації цього процесу. Тобто для отримання запланованого продукту важливо виконати всі операції, передбачені технологічною картою, і не важливо, хто ці операції виконуватиме. Отже, технологія передбачає певну серійність в отриманні однакового продукту, а це, на думку О. Пехоти означає, що в технології переважають закономірності процесу виготовлення певного продукту над людським чинником, який також впливає на процес одержання цього продукту. Якщо технічне трактування технології всім зрозуміле і не викликає ніяких сумнівів, то з поняттям педагогічної технології значно складніше.

Орієнтовні питання до модульної контрольної роботи

1. Форми організації навчальної діяльності студентів. Аудиторна та позааудиторна робота.
2. Форми організації аудиторної роботи студентів з мовознавчих дисциплін. Їх специфіка.
3. Форми організації позааудиторної роботи у вищій школі з мовознавчих дисциплін. Їх специфіка. Мовні вечори, конференції, олімпіади.
4. Особливості самостійної роботи з мовознавчих дисциплін.
5. Специфіка навчально-дослідницької та науково-дослідницької діяльності з мовознавчих дисциплін
6. Педагогічна практика магістрантів.
7. Специфіка мовних аналізів, лінгвістичного й стилістичного аналізу текстів.
8. Принципи мовного аналізу у вищій школі
9. Шляхи аналізу лінгвістичного тексту.
10. Методи та прийоми аналізу художнього, наукового, публіцистичного текстів. .

- 11.Метод виразного читання, основні прийоми його реалізації та ефективні види робіт.
- 12.Метод евристичної бесіди, основні прийоми його реалізації та ефективні види робіт.
- 13.Дослідницький метод, основні прийоми його реалізації та ефективні види робіт.
- 14.Репродуктивний метод навчання мовознавчих дисциплін у вищій школі.
Основні прийоми його реалізації та ефективні види робіт.
- 15.Методика навчання фонетики, графіки, орфоепії у вищій школі.
- 16.. Методика навчання категорійного словотвору у вищій школі.
- 17.Методика навчання морфології у вищій школі.
18. Методика навчання синтаксису у вищій школі
- 19.Вступні і підсумкові заняття в системі вивчення курсів мовознавчого циклу.
- 20.Письмові роботи з мовознавчих дисциплін.
- 21.Науковий гурток з мовознавчих дисциплін у вищій школі.
- 22.Мовознавчі екскурсії та походи.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна кількість	Модуль 1		Модуль 2	
		кількість одиниць	максимальна	кількість одиниць	максимальна
Відвідування лекцій	1	1	1	1	1
Відвідування практичних занять	1	1	1	1	1
Робота на практичному занятті	10	1	10	1	10
Виконання завдань для самостійної роботи	5	10	50	10	50
Виконання модульної роботи	25	-	-	1	25
	Разом	-	62	-	87
Максимальна кількість балів:	149				
Розрахунок коефіцієнта:	149 / 33 = 4,5				

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

Самостійна робота № 1

Методика навчання мовознавчих дисциплін як наука і навчальна дисципліна

1. Загальні питання методики навчання мовознавчих дисциплін як галузі сучасної педагогічної науки.
2. Об'єкт, предмет методики навчання мовознавчих дисциплін та основні підходи до навчання мовознавчих дисциплін у вищому навчальному закладі.
3. Закономірності, принципи методики навчання мовознавчих дисциплін у вищих навчальних закладах.
4. Зв'язок методики навчання мовознавчих дисциплін із суміжними науками.
5. Зміст, структура курсу та методи наукового дослідження.

ЗАВДАННЯ:

1. Прочитайте уривок із публікації Л. Овсієнко «Технології віртуальної й доповненої реальності у викладанні навчальної дисципліни «Українська мова в сучасному комунікативному просторі» здобувачам вищої освіти». Обґрунтуйте значущість цього інструменту у формуванні мовної особистості студента.
Овсієнко Л. (2024) Технології віртуальної й доповненої реальності у викладанні навчальної дисципліни «Українська мова в сучасному комунікативному просторі» здобувачам вищої освіти. *Теоретична і дидактична філологія* (38). С. 143–159. Режим доступу: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/50602/>
2. Прочитайте подані тексти, проаналізуйте мовні особливості кожного з них. З'ясуйте, до яких мовознавчих дисциплін та для студентів яких курсів їх доцільно використати як дидактичний матеріал?

ЛЮБЛЮ

Люблю, коли після дощу влітку повітря пахне свіжістю трави й гарячим асфальтом. Люблю, коли у поштовій скриньці знаходжу листа. Несподівано. Люблю чорний шоколад. Вишуканий. Гіркувато-солодкий. Люблю книжки: гортати їх, сторінка за сторінкою, вдихати ні з чим незрівнянний аромат паперу, літер, мудрості... Люблю, коли за вікном негода, а вдома затишно й тепло. Люблю м'які кошлаті шкарпетки. Вони трепетно зігрівають кожен пальчик узимку. Люблю яскраві жовті тюльпани. У них ховається сонце. І весна. Люблю бедриків. І світанок. Коли над луками парує туман, а повітря тремтить від ранкової свіжості. Люблю мармелад, синє небо в білих хмаринках, пухнасті зворушливі кульбабки, барвисту веселку. Люблю життя!

- Розробіть по 2-3 граматичних завдання, для кожного з поданих текстів та по одному завданню для розвитку культури мовлення студентів відповідно до вимог компетентнісного підходу в мовній освіті.

1. Порівняйте об'єкт, предмет, мету й завдання методики навчання української мови в загальноосвітніх навчальних закладах та у вищому навчальному закладі. Якого висновку ви дійшли ?
2. Напишіть стисле есе на тему “Українська мова як навчальна дисципліна у вищій школі: проблеми та новітні погляди на викладання”.
3. Підготуйте зв'язне висловлення з теми “Виховний потенціал мовознавчої дисципліни (за вибором студента)”. Використовуйте прийоми активізації уваги слухачів.
4. Проаналізуйте матеріал вишівського підручника (за власним вибором), визначте, на які принципи спираються автори, пропонуючи інформацію для суб'єктів навчання.
5. Що розуміють у методиці під педагогічним експериментом? Сформулюйте мету констатувального, навчального, контрольного етапів педагогічного експерименту з будь-якої теми (дисципліна обирається за вибором студента).

Самостійна робота № 2

Історія розвитку методики навчання мовознавчих дисциплін у вищій школі

1. Основні етапи становлення й розвитку методики навчання мовознавчих дисциплін у вищих освітніх закладах.
2. Особливості становлення й розвитку методики викладання мовознавчих дисциплін у вищій школі наприкінці XIX – 30-pp. XX століття.
3. Розвиток методики викладання мовознавчих дисциплін у 40 –60 роки XX століття.
4. Розвиток методики навчання мовознавчих дисциплін у 70 – 90-і роки XX століття.
5. Особливості розвитку методики навчання мовознавчих дисциплін у XXI столітті.

Завдання

1. Внесок у вітчизняну педагогічну науку К. Ушинського, Г. Ващенко, С. Чавдарова, В. Сухомлинського, О. Біляєва та інших дослідників.
2. Прочитайте подані тексти, проаналізуйте мовні особливості кожного з них. З'ясуйте, до яких мовознавчих дисциплін та для студентів яких курсів їх доцільно використати як дидактичний матеріал?

ДЯДЕЧКО ВІТЕР

Дядечко Вітер – називали його сусідські діти. А він дарував їм кольорові вітрячки, солодких півників на паличці й учив розмовляти з голубами. Він жив високо)високо, аж під небом, і, аби завітати до нього в гості, треба було подолати вісімнадцять щаблів дерев'яних східців. У його піднебесній оселі було цікаво: навколо висіли срібні дзвоники, а неземної краси білосніжні й попелясті голуби ніжно туркотіли на вушко, розповідали секрети цукрових хмар. Діти завжди

приходили з крихтами хліба, і птахи зліталися з-під стелі просто їм на долоні, а іноді також сідали їм на плечі й навіть голови! Тоді дядечко Вітер сміявся, а діти були щасливі.

НАРЕЧЕНА

Серденько б'ється так швидко, що подих перехоплює, (*...у радості й горі, у багатстві й бідності...*) Ніжна усмішка сором'язливо ховається за тонким мереживом невагомого, (сніжно) білого вельону; ясні очі щастям світяться. Розшитий блискітками корсет обійняв тонкий стан, золоте волосся м'якими хвилями по плечах розсипалося, (*...хоч би що трапилося, я завжди буду поруч із тобою...*) Кришталеві черевички заховалися під довгим шлейфом вишуканої сукні, зітканої з найдорожчого краму. Розкішний букет із королівських півоній п'янкими ароматами напуває, зваблює, (*...у здоров'ї та хворобі... і поки смерть не розлучить нас.*) Вуста тремтять від його поцілунку, золотим саявом неземної радості душа наповнюється. (*...Віднині я – лише твоя...*) Наречена...

- **Розробіть по 2(3) граматичних завдання, для кожного з поданих текстів та по одному завданню для розвитку культури мовлення студентів відповідно до вимог компетентнісного підходу в мовній освіті.**

3. Підготуйте повідомлення про науковий доробок викладача вищого навчального закладу, в якому ви навчаєтеся, зосередивши увагу на таких аспектах:

- коло наукових інтересів;
- які технології навчання застосовує;
- яким методам, засобам віддає перевагу;
- основні навчально)методичні праці;
- наявність наукової школи;
- утілення наукових ідей в освітній простір.

Самостійна робота № 3.

Організація навчального (освітнього) процесу в умовах сучасного вишу

3.1. Особливості організації навчального (освітнього) процесу у вищому освітньому закладі.

3.2. Призначення навчального плану, навчальної, робочої програми.

3.3. Електронний підручник як засіб навчання мовознавчих дисциплін.

Завдання

- 1. Принципи побудови вишівського підручника.**
- 2. Прочитайте подані тексти, проаналізуйте мовні особливості кожного з них. З'ясуйте, до яких мовознавчих дисциплін та для студентів яких курсів їх доцільно використати як дидактичний матеріал?**

ДОРОГА ДОДОМУ

Теплими сонячними промінчиками крізь смарагдово-багряне листя високих дерев. Блакитними латочками м'якого неба. Тонкими, невловимими, срібними ниточками-павутинками. Рясно насіяними хатками, кольорово-веселковими,

майже іграшковими. Усміхненими бабусями на лавчинах, коло воріт. Жовтогарячими соняшниками, тендітними мальвами, садками, рясними кущами барвистих півоній, квітучими айстрами. Безкрайніми луками, ще зеленими. Табунами коней, що відчайдушно мчать із вітром наввипередки. Золотими куполами білосніжних храмів. Тонким, протяжним звуком дзвону, що тане й зникає. Відчиненими хвірточками, вбраними клумбами. Кудлатим собакою. Дрібними курочками на подвір'ях. Веселим сміхом дітлахів. Стогоном дерев'яного воза, скрипом колеса о кам'яний ґрунт. Духмяним запахом свіжо-випеченого хліба. Важким ароматом диму й осіннього листя в повітрі. Дорога додому. Бабині літо.

ІНФАНТА

Давним-давно жила на світі маленька Інфанта*. Аристократично пхенькала, коли була не в гуморі. Смакувала вівсяну кашу зі срібної ложечки, а на десерт полюбляла груші в карамельному соусі. По обіді вона засинала на високих пухких перинах під заколисуючі мотиви віденських вальсів. І кожного дня прогулювалася околицями міста в надії зустріти свого маленького принца. А зустріла – пастушка. Там, на безкрайніх смарагдових луках королівства, він пас неслухняних поросят і майстрував чудернацькі свистунці з червоної глини. Замурзаний пастушок настільки сподобався Інфанті, що вона залишилася з ним назавжди. Удвох вони крутять поросяткам хвостики й частують одне одного стиглими медовими грушами. Дарма, що без карамельного соусу.

* Інфанта (від англ. *infant* – дитина) – дитина короля й королеви.

- Розробіть по 2-3 граматичних завдання, для кожного з поданих текстів та по одному завданню для розвитку культури мовлення студентів відповідно до вимог компетентнісного підходу в мовній освіті.

3. Особливості використання посібників у навчально-виховному процесі.

4. У сучасній педагогічній науці стало традицією визначати мету підготовки фахівця через поняття компетентність (професійна та її складники: лінгвістична, комунікативна, літературознавча тощо).

5. Кількість компетентностей не є чітко визначеною і в різних дослідженнях варіюється. Випишіть із лексикографічних джерел тлумачення слова *компетентність*. Спробуйте дати визначення професійної компетентності магістра-філолога. Поміркуйте, з яких частин вона складається. Проаналізуйте, на формування яких компетентностей спрямований підручник з мовознавчої дисципліни (обирається магістрантом самостійно).

6. Наведіть приклади завдань з підручників і збірників вправ (за власним вибором), спрямовані на формування:

- лінгвістичної компетентності студентів;
- комунікативної компетентності студентів;
- соціокультурної компетентності студентів.

7. Проаналізуйте робочу навчальну програму з мовознавчої дисципліни, побудовану за вимогами кредитно-модульної системи навчання.

8. Назвіть основні структурні компоненти й прокоментуйте принципи побудови модульної програми. Розкрийте зміст кожного змістового модуля. Які мовні знання й уміння мають бути сформовані в студентів? Які вимоги висуваються до роботи над граматичними і стилістичними нормами української літературної мови?

9. Складіть анотацію на підручник із сучасної української літературної мови для студентів філологічних факультетів вищих навчальних закладів.

10. Підготуйте стислий зіставний аналіз підручників із сучасної української літературної мови. Що їх об'єднує? Чим вони відрізняються?

Самостійна робота № 4. Новітні педагогічні технології

1. Понятійні ознаки дефініції «технологія».
2. Сутність поняття педагогічна технологія
3. Класифікації технологій.
4. Особливості впровадження педагогічних технологій в інших країнах.
5. Проблемне навчання.
6. Кредитно-модульна технологія.

Завдання

1. Сутність і основні категорії проблемного навчання.
2. Прочитайте подані тексти, проаналізуйте мовні особливості кожного з них. З'ясуйте, до яких мовознавчих дисциплін та для студентів яких курсів їх доцільно використати як дидактичний матеріал?

МАЛЮК І КРИХІТКА

«Пані Матильдо, що сталося?» – питально звела брівки пані в позолочених окулярах. «Що вам сказати, пані Іветто, мій малюк сьогодні так погано спав! Усю ніч крутився. Температура? Чи животик болів?» – скрушно зітхнула пані у хутрянному манто.

«Ой, розумію. Моя крихітка іноді так погано їсть, а я – переживаю», – пройнялася пані Іветта. «Їх потрібно любити! – урочисто промовила пані Матильда. – Я оце вчора курточку тепленьку своєму купила, холодно ж!» – «А я своїй крихітці комбіне... Ой, лишенько, що це?!» – несподівано схопилася на ноги одна. «Жоржик! Мімі! Ану сюди! Негайно!» – схвильовано гукнула друга. Мініатюрна такса й французький бульдог у болоньєвій курточці саме знайомилися з дебелим мастифом.

РАДІСТЬ

Сьогодні вночі їй наснилися білі єдинороги. Вона літала з ними аж до сьомого неба! І була щасливою. Уранці прокинулася з усмішкою й пішла варити духмяну каву. Поволі повітря довкола неї наповнювалося легкими хмарками аромату арабіки, кориці й... безмежної радості! Вона зробила кілька невеликих ковточок і, здавалося, відчула, як за спиною виростають білосніжні крила! Смакувала каву. Смакувала, життя! Пританцьовувала босоніж, розглядаючи своє відображення у

вікні. Сьогодні її день! Сьогодні її радість! Розкинувши руки, немов крила, вона впала на м'які перини й розсміялася! Світ заглядав до неї у вікно й грайливо всміхався. На туалетному столику лежав маленький букетик фіалок. І записка: «Люблю».

- **Розробіть по 2-3 граматичних завдання, для кожного з поданих текстів та по одному завданню для розвитку культури мовлення студентів відповідно до вимог компетентнісного підходу в мовній освіті.**
- 3. Модульно-рейтингова система навчання.**
 - 4. Особливості використання педагогічних технологій у системі професійної підготовки майбутнього вчителя-словесника.**

Рекомендації до виконання завдань для самостійної роботи

Завдання для самостійної роботи необхідно виконати в повному обсязі й подати на перевірку викладачу в окремому зошиті; думки викладати лаконічно, точно, змістовно й обґрунтовано. У процесі підготовки завдань варто користуватися словниками різних типів та довідниками.

Критерії оцінювання виконання студентами завдань для самостійної роботи

Самостійна робота студентів з навчальної дисципліни «Методика викладання мовознавчих дисциплін у ЗВО» оцінюється за такими параметрами:

5 балів – завдання для самостійної роботи виконані в повному обсязі, лаконічно, змістовно, обґрунтовано, із наведенням прикладів і застосуванням методу аналізу та творчого підходу. Студент самостійно працює з науковою літературою; оцінює комунікативні явища, професійні ситуації; робить висновки; вміє формулювати й обґрунтовувати власну позицію; володіє правилами написання та підготовки виступів, доповідей, бесід; креативно підходить до їх підготовки; має комунікативні вміння і навички; прагне до самовдосконалення і саморозвитку.

4 балів – завдання для самостійної роботи виконані в повному обсязі, лаконічно, змістовно, обґрунтовано, але з певними помилками щодо викладу матеріалу та без наведення прикладів до окремих фактів і явищ. Студент працює із запропонованою науковою літературою; робить висновки; володіє правилами написання та підготовки виступів, доповідей, бесід і втілює їх у практику. Однак у процесі відтворення самостійно дібраного матеріалу простежується брак власних суджень, прояву креативності й ініціативності.

3 бали – завдання для самостійної роботи виконані в повному обсязі, але з порушенням логіки й послідовності викладу матеріалу та без ілюстрування прикладами. У роботі допускаються стилістичні помилки, неточне вживання термінів, довільне витлумачення фактів. Студент працює із запропонованою науковою літературою, але аналізує її примітивно, без висвітлення власної позиції; володіє правилами написання та підготовки виступів, доповідей, бесід, але втілює їх у практику допускаючи грубі помилки та уникаючи використання фахової термінології.

2 бали – завдання для самостійної роботи виконані не в повному обсязі, частково самостійно і за певним зразком. Студент володіє матеріалом на початковому рівні, викладає його хаотично і необґрунтовано, без дотримання мовних норм; має фрагментарні навички роботи з науковими джерелами і не вміє робити висновки; володіє правилами написання та підготовки виступів, доповідей, бесід, але не втілює їх у практику; комунікативні вміння і навички мають низький рівень розвитку.

1 бал – виконано менше половини завдань для самостійної роботи. Матеріал фрагментарний, не систематизований, не ілюстрований прикладами, порушена структура викладу. Його основу складає необґрунтоване копіювання чужих думок, фраз і позицій. Студент не вміє працювати з науковими джерелами і робити власні висновки; не володіє правилами написання та підготовки виступів, доповідей, бесід; відсутній творчий компонент даного виду діяльності; комунікативні вміння і навички мають дуже низький рівень розвитку.

0 балів – більшу частину самостійних завдань не виконано. Студент лише частково володіє навчальним матеріалом, не вміє чітко, лаконічно й послідовно висвітлювати його; не працює з науковими і навчальними джерелами і не володіє правилами написання та підготовки виступів, доповідей, бесід; майже відсутні творчі та комунікативні уміння і навички.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Кожний модуль включає бали за ***модульну контрольну роботу*** (модульний контроль).

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в робочих зошитах студентів або на окремих аркушах.

Модульний контроль здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Критерії оцінювання виконання студентами модульних контрольних робіт

21-25 балів – завдання модульної контрольної роботи виконані в повному обсязі, лаконічно, змістовно, обґрунтовано, із наведенням прикладів і застосуванням методу аналізу та творчого підходу. Студент самостійно працює оцінює комунікативні явища, професійні ситуації; робить висновки; вміє формулювати й обґрунтовувати власну позицію; володіє правилами написання та підготовки виступів, доповідей, бесід; креативно підходить до їх підготовки; має комунікативні вміння і навички.

15-20 балів – завдання модульної контрольної роботи виконані в повному обсязі, лаконічно, змістовно, обґрунтовано, але з певними помилками щодо викладу матеріалу та без наведення прикладів до окремих фактів і явищ. Студент робить висновки; володіє правилами написання та підготовки виступів, доповідей, бесід і втілює їх у практику. Однак у процесі відтворення самостійно дібраного матеріалу простежується брак власних суджень, прояву креативності й ініціативності.

9-14 балів – завдання модульної контрольної роботи виконані в повному обсязі, але з порушенням логіки й послідовності викладу матеріалу та без ілюстрування прикладами. У роботі допускаються стилістичні помилки, неточне вживання термінів, довільне витлумачення фактів. Студент не висвітлює власної позиції; володіє правилами написання та підготовки виступів, доповідей, бесід, але втілює їх у практику допускаючи грубі помилки та уникаючи використання фахової термінології.

3-8 балів – завдання модульної контрольної роботи виконані не в повному обсязі, частково самостійно і за певним зразком. Студент володіє матеріалом на початковому рівні, викладає його хаотично і необґрунтовано, без дотримання мовних норм; має фрагментарні навички роботи з науковими джерелами і не вміє робити висновки; володіє правилами написання та підготовки виступів, доповідей, бесід, але не втілює їх у практику; комунікативні вміння і навички мають низький рівень розвитку.

0-2 бали – виконано менше половини завдань для самостійної роботи. Матеріал фрагментарний, не систематизований, не ілюстрований прикладами, порушена структура викладу. Його основу складає необґрунтоване копіювання чужих думок, фраз і позицій. Студент не вміє робити власні висновки; не володіє правилами написання та підготовки виступів, доповідей, бесід; відсутній творчий компонент даного виду діяльності; комунікативні вміння і навички мають дуже низький рівень розвитку.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Семестровий контроль із навчальної дисципліни «Методика викладання мовознавчих дисциплін у ЗВО» здійснюється у формі *заліку* з урахуванням компонентів усіх змістових модулів та їх суми балів. Проведення семестрового контролю із змістового модуля «Методика викладання мовознавчих дисциплін у ЗВО» здійснюватиметься за сумарною кількістю балів, що є результатом поточного оцінювання, поділених на коефіцієнт 4,5.

6.5. Орієнтовний перелік питань для самоконтролю

1. Об'єкт, предмет та принципи дидактики вищих навчальних закладів. Зв'язок із суміжними науками.
2. Зміст і структура курсу «Методика викладання мовознавчих дисциплін у ЗВО». Методи наукового дослідження.
3. Основні етапи становлення й розвитку методики викладання лінгвістичних дисциплін у вищих навчальних закладах.
4. Внесок у вітчизняну педагогічну науку К.Ушинського.
5. Внесок у вітчизняну педагогічну науку В.Сухомлинського.
6. Внесок у вітчизняну педагогічну науку С.Чавдарова.
7. Внесок у вітчизняну педагогічну науку Г.Ващенко.
8. Внесок у вітчизняну педагогічну науку О.Біляєва.
9. Внесок у вітчизняну педагогічну науку В.Мельничайка.
10. Внесок у вітчизняну педагогічну науку М.Стельмаховича.
11. Розвиток методики викладання мовознавчих дисциплін у вищих навчальних закладах на сучасному етапі.
12. Сутність і основні категорії проблемного навчання.
13. Модульно-рейтингова система навчання.
14. Новітні педагогічні технології.
15. Форми аудиторної роботи зі студентами: лекція, практичні, лабораторні заняття, спецкурси, спецсемінари, спецпрактикуми.
16. Залік, екзамен, колоквіум як форми контролю.
17. Індивідуальна та самостійна робота студентів.
18. Традиційні й нетрадиційні методи навчання мовознавчих дисциплін у вищих навчальних закладах.
19. Лекційний метод навчання у вищих закладах освіти.
20. Дискусія у вищих закладах освіти.
21. Моделювання у вищих закладах освіти.
22. Дидактична гра у вищих закладах освіти.
23. Засоби навчання, їх роль, місце та методика використання у процесі навчання лінгвістичних дисциплін.
24. Методика викладання практичних курсів української мови.
25. Роль і місце орфографічного практикуму.

26. Загальна характеристика проблем викладання курсу „Сучасна українська література мова”.
27. Система роботи над вивченням історико-лінгвістичних дисциплін „Вступ до слов'янської філології”, „Історична грамати́ка”, „Історія літературної мови”.
28. Сучасні проблеми викладання курсів „Основи культури мови”, „Стилістика сучасної української літературної мови”, „Риторика”.
29. Організація підпрактики.
30. Електронні засоби навчання мовознавчих дисциплін у ВНЗ.
31. Лексикографічні видання на заняттях мовознавчого циклу.
32. Ділова гра на заняттях у вищих закладах освіти.
33. Використання комп'ютерних програм у процесі викладання лінгвістичних дисциплін.
34. Інтерактивні методи навчання лінгвістичних дисциплін у вищих закладах освіти.
35. Культурологічний підхід до викладання мовознавчих дисциплін у вищих закладах освіти.
36. Особистісно зорієнтований підхід до викладання мовознавчих дисциплін у вищих закладах освіти.
37. Шляхи інтеграції філологічних дисциплін у вищих закладах освіти.
38. Риторизація навчального процесу у вищих закладах освіти.
39. Риторичні підходи до організації навчального заняття як складного мовленнєвого жанру.
40. Дискусія як форма вдосконалення мовленнєвих навичок студентів.
41. Теоретичні і прикладні аспекти мовленнєвого спілкування у вищих закладах освіти.
42. Мовленнєвий портрет сучасного студента.
43. Використання краєзнавчого матеріалу у процесі викладання мовознавчих дисциплін.
44. Форми контролю знань, умінь і навичок студентів.
45. Репрезентація естетичної функції мови у процесі викладання мовознавчих дисциплін у вищих закладах освіти.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1 – 34 балів	Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА МОДУЛЯ ДИСЦИПЛІН

Разом 30 годин: лекції – 4 години, практичні заняття – 4 годин, самостійна робота – 20 годин, модульний контроль – 2 години.

Тиждень	I-IV	V-VIII	IX-XI	XII-XIV
Модулі	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I.		ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II	
Назва модуля	ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ СТУДІЇ З МОВОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН		ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ СТРАТЕГІЇ НАВЧАННЯ МОВОЗНАЧИХ ДИСЦИПЛІН У ВНЗ	
Кількість балів за модуль	62		87	
Загальна кількість балів	149 / 33 = 4,5			
Лекції	Методика навчання мовознавчих дисциплін як наука і навчальна дисципліна (1 бал)		Організація навчального (освітнього) процесу в умовах сучасного вишу (1 бал)	
Дати				
Теми практичних занять	Історія розвитку методики навчання мовознавчих дисциплін у вищій школі (1+10 балів)		Новітні педагогічні технології (1+10 балів)	
Самостійна робота	50 балів		50 балів	
Види поточного контролю			Модульна контрольна робота (25 балів)	
Підсумковий контроль	Залік			

7. Рекомендована література

Основні (базові)

1. Голуб Н.Б., Горошкіна О.М., Попова Л.О. Методика навчання української мови. Термінологічний словник. Словник-довідник. [Електронне видання]. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2024. 150 с.
2. Караман С., Караман, О. Оптимізація змісту мовознавчих дисциплін для майбутніх учителів української мови і літератури в контексті педагогічної спадщини Василя Сухомлинського. *Творча спадщина В.О. Сухомлинського у контексті викликів воєнного часу*. 2023. С.183–185. РВВ ЦДУ ім. В. Винниченка.
3. Караман С., Караман О., Кучерук О. Науково-освітні електронні бібліотеки у фаховій підготовці майбутніх учителів-словесників. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. Том 65 (3). с. 152–165.
4. Караман С., Кучерук О., Караман О., Віннікова Н. Використання ІКТ для формування фахових компетентностей у майбутніх учителів української мови і літератури. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2019. С.196–214.
5. Кузнецова Г., Караман С., Караман О. Оновлення змісту методичної системи навчання фонетики майбутніх учителів української словесності в контексті здобутків мовознавства. *Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)*. 2022. № 6 (6). С. 135–160.
6. Лещенко Т., Жовнір М., Юфименко В. Імерсивні технології в мовній освіті: від теорії до практичного впровадження. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Т.2.№54.
7. Рускуліс Л. Методика навчання української мови у схемах, таблицях, рисунках та коментарях: навч. посіб. Миколаїв – Одеса :Видавництво ТОВ Лерадрук, 2022. 202 с.
8. Овсієнко Л. Smart-технології у викладанні української мови здобувачам ЗЗСО й ЗВО. *Теоретична і дидактична філологія: збірник наукових праць*. Переяслав (Київська обл.): Домбровська Я.М., 2024. Випуск №37. С.42–57.

Додаткова

1. Kovalenko V., Marienko M., Sukhikh A. Use of augmented and virtual reality tools in a general secondary education institution in the context of blended learning. *Information Technologies and Learning Tools*. 2020. Vol 86. №. P.70–86
2. Volynets V. Use of virtual reality technologies in education. *Continuing Professional Education: Theory and Practice*. 2021. №. P.40–47.
3. Овсієнко Л. М. Технології віртуальної й доповненої реальності у викладанні навчальної дисципліни «Українська мова в сучасному комунікативному просторі» здобувачам вищої освіти. *Теоретична і дидактична філологія*. 2024. №38. С. 143–159.
4. Овсієнко Л. М., Кулик О. Д. Інтерактивні хмарні технології і сервіси під час змішаного навчання української мови фахового спрямування здобувачів гуманітарного напрямку освіти. *Вісник науки та освіти*. №7(25). С. 926–941.

5. Радченко А.Ф. Основи наукового вивчення наголосу української мови. *Doiă decenii de la înființarea specializării Limba și literatura ucraineană la Facultatea de Litere .Universitatea Babeș–Bolyai din Cluj-Napoca*. 2020. С. 138–149.
6. Торяник А. Переваги та недоліки застосування технологій віртуальної реальності в освіті. *Україна і світ: гуманітарно-технічна еліта та соціальний прогрес: матеріали міжнародної науково-теоретичної конференції*. Харків, 2019. С.591–593.

Інформаційні ресурси

1. Електронний підручник з сучасної української мови: <http://www.philolog.univ.kiev.ua/WINS/pidruchn/index.htm>
2. Нова мова: <http://www.novamova.com.ua>
3. Семеног О.М. Електронний навчально-методичний комплекс "Словесник".
4. <http://www.children.edu-ua.ne>.
5. Українська мова: Енциклопедія. – <http://litopys.narod.ru/ukrmova/um113.htm>
6. Українська мова в Інтернеті <http://www.novamova.com.ua>
7. Український тезаурус: http://www.geocities.com/hommah_chorny/
8. Уроки державної мови: <http://mova.kreschatic.kiev.ua/>
9. Урок української: http://www.t.kiev.ua/urok_ukrain/
10. Центр культури української мови: <http://centrkum.blogspot.com/>